Socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:30

om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (prop. 1984/85:150 delvis)

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet de förslag som regeringen lagt fram i proposition 1984/85:150, bilaga 2, om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa samt fyra motioner som väckts med anledning härav.

Regeringen föreslår att 50 milj. kr. skall anvisas över statsbudgeten för budgetåret 1985/86 för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa. Beloppet föreslås finansierat genom en omfördelning av avgiftsmedel från arbetsmarknadsavgiften till vuxenutbildningsavgiften. Vidare föreslås en uppstramning av villkoren för stödet genom införandet av en åldersgräns på 25 år.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen och avstyrker bifall till samtliga motioner.

Propositionen

I proposition 1984/85:150, bilaga 2:1 har regeringen (utbildningsdepartementet) under litt. E Studiestöd m. m. föreslagit riksdagen att

1. anta ett inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,

2. till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1985/86 utöver vad som har föreslagits i proposition 1984/85:100, bil. 10, under åttonde huvudtiteln anvisa ytterligare reservationsvis betecknade medel av 50 000 000 kr.

I proposition 1984/85:150, bilaga 2:2 har regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. anta inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Lagförslaget, som hänvisats till arbetsmarknadsutskottet, har därefter överlämnats till socialförsäkringsutskottet.

(Bilaga 2:2 i övrigt behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkande AU 1984/85:21.)

Lagförslagen är följande.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa

dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 2 a §, med nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Bestämmelserna i 7 kap. *1–5 a*, 7–9 och 16–20 §§ och 9 kap. 1–3 §§ studiestödslagen (1973:349) skall tillämpas på särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.	Bestämmelserna i 7 kap. *1*, *2*, *4–5 a*, 7–9 och 16–20 §§ och 9 kap. 1–3 §§ studiestödslagen (1973:349) skall tillämpas på särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.
	2 a §
	Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa får lämnas tidigast under det kalenderår då den arbetslöse fyller 25 år.
	Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan utgå till en studerande som har förvärvsarbetat under minst fyra kalenderår före det kalenderår för vilket vuxenstudiestödet skall utgå. Med förvärvsarbete får jämställas vissa andra verksamheter. Närmare bestämmelser om vilken omfattning förvärvsarbetet skall ha haft under ett kalenderår för att få medräknas samt om vilka andra verksamheter som får jämställas med förvärvsarbete, meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Om särskilda skäl föreligger får studiestöd lämnas för fortsatta studier i viss utbildning som påbörjats före den 1 juli 1985 med särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa även om den arbetslöse inte uppfyller kraven i 2 a § för sådant stöd.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §[1]

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3–5 §§ för varje år betala

1. *sjukförsäkringsavgift* med 9,50 procent,
2. *folkpensionsavift* med 9,45 procent,
3. *tilläggspensionsavgift* efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. *delpensionsavgift* med 0,50 procent,
5. *barnomsorgsavgift* med 2,20 procent,
6. *arbetsskadeavgift* med 0,60 procent,

7. *arbetsmarknadsavgift* med 1,60 procent,	7. *arbetsmarknadsavgift* med 1,586 procent,

8. *arbetarskyddsavgift* med 0,155 procent,

9. *vuxenutbildningsavgift* med 0,25 procent samt	9. *vuxenutbildningsavgift* med 0,264 procent samt

10. *lönegarantiavgift* med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock betala endast tilläggspensionsavgift.

Staten betalar inte arbetsskadeavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgifter som avser tid före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 1984:526.

Motioner

I motion 1984/85:3200 av Per Unckel m. fl. (m) hemställs

2. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag att till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1985/86 ytterligare anvisa reservationsvis betecknade medel om 50 000 000 kr.,

4. att riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i lagen (1981:691) om sociala avgifter.

(Motionen har såvitt avser yrkande 4 hänvisats till arbetsmarknadsutskottet men därefter överlämnats till socialförsäkringsutskottet.)

I motion 1984/85:3204 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om villkor för erhållande av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

I motion 1984/85:3208 av Yngve Nyquist m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om

1. att län med svårare strukturproblem – inom den i propositionen angivna anslagsramen – ges en relativt sett större del av resurstillskottet för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,

2. behovet av översyn och förenkling av bestämmelserna för vuxenstudiestödet.

I motion 1984/85:3209 (motivering i 1984/85:3208) av Yngve Nyquist m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att särskilda medel avsätts *dels* för organisatoriska samverkansförsök mellan länsstyrelse, länsskolnämnd och länsarbetsnämnd, *dels* för uppsökande verksamhet bland arbetslösa.

Utskottet

I december 1983 beslutade riksdagen att, med anledning av sysselsättningsläget, införa en speciell form av studiestöd, *särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa* (prop. 1983/84:25, SfU 13 och rskr. 57).

Stödet regleras i en särskild lag. Författningsbestämmelserna sammanfaller dock – med undantag för arbetslöshetskriteriet – med studiestödslagens bestämmelser om särskilt vuxenstudiestöd. Detta innebär att särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan utgå till en studerande som har förvärvsarbetat i minst fyra år i sådan utsträckning att han har varit berättigad till pensionspoäng enligt lagen om allmän försäkring (ATP-poäng). ATP-poäng tillgodoräknas den som under ett år har haft en inkomst av förvärvsarbete, som överstiger basbeloppet, för närvarande 21 800 kr. Från huvudregeln finns en rad undantag, som t. ex. gäller studerande som på grund av sjukdom eller handikapp inte har kunnat arbeta samt studerande som har vårdat egna barn, gjort militärtjänst eller arbetat i eget företag.

För det första kalenderhalvåret 1984 anvisades särskilda medel med 50 milj. kr. till särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, och för innevarande budgetår har sammanlagt anvisats 150 milj. kr.

I proposition 1984/85:150, bilaga 2:1 (utbildningsdepartementet) föreslås att till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1985/86 skall anvisas ett ytterligare reservationsanslag av 50 000 000 kr. Dessa medel skall förbehållas särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa. Vidare föreslås i propositionen att som villkor för att stödet skall kunna beviljas bör fr. o. m. den 1 juli 1985 gälla att den sökande är minst 25 år och har förvärvsarbetat under minst fyra år. Bestämmelser härom föreslås införda i lagen om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Föredragande statsrådet anför i propositionen att det i likhet med vad som hittills har gällt för stöden bör ankomma på regeringen att utfärda närmare bestämmelser om medlens användning och fördelning på länen. Vidare bör stöden även fortsättningsvis förbehållas sådana sökande, som är registrerade som arbetslösa hos arbetsförmedlingen, och vuxenutbildningsnämnden bör fatta sitt beslut efter samråd med denna. Vid fördelningen av stöden bör särskild vikt fästas vid i vad mån de avsedda studierna kan väntas leda till att mottagaren stärker sin ställning på arbetsmarknaden. Stöden bör beviljas för högst två terminers studier och bör inte ge företräde till fortsatta vuxenstudiestöd. Det föreslagna beloppet om 50 milj. kr. beräknas räcka till ca 1 250 vuxenstudiestöd och beloppet bör enligt föredragandens mening finansieras genom en höjning av vuxenutbildningsavgiften.

Mot denna bakgrund föreslås i bilaga 2:2 (arbetsmarknadsdepartementet) till nämnda proposition att vuxenutbildningsavgiften höjs med 0,014 procentenheter till 0,264 % av den totala lönesumman. Samtidigt föreslås att arbetsmarknadsavgiften sänks i motsvarande mån dvs. till 1,586 %. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1985.

Motionärerna i motion 3200 av Per Unckel m. fl. anför att de tidigare ifrågasatt det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa mot bakgrund av att antalet studiestödsformer redan är stort. De anser att om en ny studiestödsform skall införas bör regeringen låta utreda de problem som uppstår i och med att olika stödformer förekommer i samma utbildningar. Motionärerna motsätter sig därför att det särskilda vuxenstudiestödet permanentas, och de begär i yrkandena 2–4 att riksdagen avslår propositionens förslag i nu behandlade delar.

Björn Samuelson m. fl. tar i motion 3204 upp propositionens förslag om ändrade villkor för erhållande av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, nämligen att den sökande skall vara minst 25 år och ha förvärvsarbetat minst fyra år. Motionärerna har inget att erinra mot förslaget, men de anser att även hemarbete och militär grundutbildning bör räknas som förvärvsarbete och de begär ett tillkännagivande i enlighet härmed.

I motion 3208 av Yngve Nyquist m. fl. tas upp olika frågor rörande särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa. Motionärerna pekar på de stora strukturpro-

blemen i Kopparbergs län och framhåller att dessa problem kräver nya grepp. De begär därför i yrkande 1 ett tillkännagivande om att län med svårare strukturproblem skall erhålla en relativt sett större andel av resurstillskottet för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa. Vidare framhålls i motionen att för att nå de mest eftersatta grupperna bör stödet göras tillgängligt för samtliga arbetslösa och inte enbart för dem med rätt till ersättning från arbetslöshetskassa. Det bör dessutom vara möjligt att låta barntillägg utgå i de fall sådana för närvarande inte utgår på grund av att samtliga ersättningsvillkor inte är uppfyllda. Över huvud taget anser motionärerna att reglerna om det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa bör innehålla så få detaljföreskrifter som möjligt och de begär i yrkande 2 ett tillkännagivande om behovet av översyn och förenkling av bestämmelserna. För att åstadkomma ett maximalt utnyttjande av anvisade resurser bör enligt motionärernas uppfattning de regionala myndigheterna ges möjlighet till gemensamma och samordnade aktiviteter. Mot denna bakgrund begär de i motion 3209 ett tillkännagivande om behovet av att särskilda medel avsätts för organisatoriska samverkansförsök mellan länsstyrelse, länsskolnämnd och länsarbetsnämnd. I sistnämnda motion begär motionärerna också att särskilda medel avsätts i syfte att utvidga de fackliga organisationernas uppsökande verksamhet även till arbetslösa.

Såsom framhållits i propositionen visar den av centrala studiestödsnämnden (CSN) redovisade utvärderingen av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa att stödet uppenbarligen fyller ett stort behov som komplement till utbildningsbidrag och vanligt vuxenstudiestöd. Med hänsyn härtill och till att medel som förbehålls särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa bidrar till att minska trycket på andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder är utskottet positivt till att anvisa medel till sådana stöd även för budgetåret 1985/86. Vad gäller de föreslagna förändringarna i villkoren för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa vill utskottet framhålla följande. I CSN:s ovannämnda rapport konstateras bl. a. att efterfrågan på stöden har varit mycket stor och att anslagna resurser snabbt tagit slut i många län. Vuxenutbildningsnämnderna har därför tvingats avslå ett mycket stort antal ansökningar. Mot denna bakgrund och med hänsyn till de begränsade resurser som står till buds anser utskottet att införandet av en åldersgräns på 25 år är rimligt. Såsom inledningsvis nämnts kan särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa för närvarande utgå till en studerande som har förvärvsarbetat i minst fyra år i sådan utsträckning att han varit berättigad till ATP-poäng. I propositionen föreslås att kravet begränsas till minst fyra års förvärvsverksamhet. Ett likalydande förslag beträffande det vanliga särskilda vuxenstudiestödet har nyligen behandlats av utskottet (prop. 1984/85:184 och SfU 25). I sistnämnda proposition anförde departementschefen att förslaget lades fram av administrativa skäl eftersom CSN i samband med framläggande av förslag om nya rutiner för det särskilda vuxenstudiestödet konstaterat att anknytningen till ATP-poäng innebar en betydande administrativ olägenhet. Departements-

chefen framhöll dock att någon förändring i sak inte var avsedd och bestämmelsen skulle därför kompletteras med närmare föreskrifter om förvärvsarbetets omfattning och vilka andra verksamheter som i detta sammanhang borde jämställas med förvärvsverksamhet. I avsaknad av närmare motivering till förslaget i nu föreliggande proposition utgår utskottet från att – frånsett den nya åldersgränsen – någon förändring i sak inte heller är avsedd beträffande det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa.

Beträffande finansieringen av det föreslagna beloppet 50 milj. kr. har utskottet inget att erinra mot den föreslagna omfördelningen av avgiftsmedel. Utskottet vill dock framhålla att detta inte får tas till intäkt för att i framtiden använda större andel av vuxenutbildningsavgiftsmedlen till särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa än vad som svarar mot en omfördelning av avgiftsmedel på sätt som föreslagits i propositionen. Dessutom förutsätter utskottet att regeringen liksom tidigare bedömer eventuella behov av ytterligare medel i samband med arbetsmarknadspolitiska överväganden.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionens nu behandlade förslag och avstyrker bifall till motion 3200. Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört om förvärvsarbete som villkor för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa får motion 3204 anses vara tillgodosedd.

Vad gäller bestämmelser om medlens användning och fördelning på olika län ankommer det på regeringen att besluta härom. Under föregående riksmöte förutsatte dock utskottet därvidlag att regeringen skulle fördela medlen till olika län på mest ändamålsenligt sätt, och att alltför detaljerade och precisa regler för medlens användning inte skulle behöva ges (se SfU 1983/84:33). Utskottet vidhåller denna uppfattning. Såsom utskottet ovan framhållit i samband med att utskottet tillstyrkt att en åldersgräns på 25 år införs för erhållande av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa innebär de begränsade resurserna för stödet redan ett stort problem. Det är därför enligt utskottets mening inte realistiskt att utvidga stödet till nya grupper eller att avsätta särskilda medel för information m. m. om stöden. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 3208 och 3209.

Beträffande *författningsförslagen* föreslås i propositionen en ändring i 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter. Ändringen skall träda i kraft den 1 juli 1985. En ändring i samma lagrum, som skall träda i kraft senare eller den 1 januari 1986, har beslutats av riksdagen (prop. 1984/85:89, SoU 13, rskr. 172). Med hänsyn härtill bör av formella skäl det nu aktuella ändringsförslaget i proposition 1984/85:150 avslås och riksdagen anta en lag om ändring i den av riksdagen tidigare beslutade lagen om ändring i lagen om socialavgifter. Lagförslaget återfinns i bilaga 1 till betänkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:150 och med avslag på motionerna 1984/85:3200 yrkandena 2–4, 1984/85:3204, 1984/85:3208 och 1984/85:3209

dels antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,
dels till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1985/86 – utöver tidigare anvisat reservationsanslag – anvisar ytterligare reservationsanslag av 50 000 000 kr.,
dels antar i bilaga 1 av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1985:000) om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Stockholm den 23 maj 1985

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Elis Andersson (c), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Margó Ingvardsson (vpk), Barbro Nilsson i Visby (m), Inger Hestvik (s) och Rune Backlund (c).

Reservation

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Såsom framhållits" och slutar på s. 7 med "till betänkandet" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till att en allt större andel arbetslösa får delta i utbildningar som i första hand vänder sig till andra studerandekategorier aktualiseras frågan om de olikartade ekonomiska villkor som olika gymnasiestuderande kommer i åtnjutande av. Enligt utskottets mening är det i längden knappast möjligt att utan betydande spänningar låta olika studerandekategorier genomgå samma utbildning men med vitt skilda ekonomiska stödinsatser från samhällets sida. Särskilt gäller detta i fråga om det särskilda vuxenstudiestödets och utbildningsbidragets förhållande till såväl studiebidraget som studiemedelssystemet. Utskottet anser att berörda frågor måste få en lösning. Regeringen bör därför låta utreda de problem som uppstår i och med att olika stödformer förekommer i samma utbildningar. I avvaktan härpå är utskottet inte berett att tillstyrka att det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa permanentas på sätt som föreslagits i propositionen. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion 3200 yrkandena 2–4 och avstyrker bifall till propositionens förslag. Utskottets ställningstagande innebär vidare att det saknas anledning att gå in på såväl frågan om villkoren

för erhållande av stöden som frågan om medlens användning och fördelning, och utskottet avstyrker således bifall till motionerna 3204, 3208 och 3209.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3200 yrkandena 2–4 och med avslag på proposition 1984/85:150 och motionerna 1984/85:3204, 1984/85:3208 och 1984/85:3209

dels avslår i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,

dels avslår propositionens förslag om ytterligare medelsanvisning till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1985/86,

dels avslår i bilaga 1 av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1985:000) om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:000) om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter i den lydelse paragrafen erhållit enligt lagen (1985:000) om ändring i nämnda lag samt övergångsbestämmelserna till ändringslagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §[1]

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3–5 §§ för varje år betala

1. *sjukförsäkringsavgift* med 9,30 procent,
2. *folkpensionsavgift* med 9,45 procent,
3. *tilläggspensionsavgift* efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. *delpensionsavgift* med 0,50 procent,
5. *barnomsorgsavgift* med 2,20 procent,
6. *arbetsskadeavgift* med 0,60 procent,
7. *arbetsmarknadsavgift* med *1,60* procent,
7. *arbetsmarknadsavgift* med *1,586* procent,
8. *arbetarskyddsavgift* med 0,35 procent,
9. *vuxenutbildningsavgift* med *0,25* procent samt
9. *vuxenutbildningsavgift* med *0,264* procent samt
10. *lönegarantiavgift* med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock betala endast tilläggspensionsavgift.

Staten betalar inte arbetsskadeavgift.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 kap. 1 § 7 och 9 den 1 juli 1985 och i övrigt den 1 januari 1986. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgifter som avser tid före ikraftträdandet.

[1] Lydelse enligt SoU 1984/85:13 och rskr. 172.